

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Кміть Олена Володимирівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри мов і методики їх викладання

Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Професіоналізація іншомовної освіти студентів немовних спеціальностей передбачає наближення процесу навчання з іноземної мови до реального життєвого комунікативного досвіду її здобувачів з урахуванням вектору їх майбутнього фаху. На нашу думку, процес профільно орієнтованого навчання іноземної мови доцільно здійснювати з позицій контекстного підходу, який забезпечує природний зв'язок набутої іншомовної компетентності з майбутньою професійною діяльністю.

Наукове обґрунтування основних концептуальних положень контекстного навчання було здійснено Вербицьким А. А. Їх апробація у навчальному процесі вищої школи дозволила вченому переконливо довести, що стратегічним напрямком інтенсифікації або активізації навчання є не збільшення обсягу наданої інформації, прискорення процесів її засвоєння, а створення дидактичних та психологічних умов осмисленості учіння, включення до нього студента на рівні не лише інтелектуальної, але й особистісної та соціальної активності. За визначенням автора концепції контекстне навчання – це форма активного навчання, призначена для застосування у вищій школі, зорієнтована на професійну підготовку студентів і реалізована за допомогою системного використання професійного контексту, поступового насичення навчального процесу елементами професійної діяльності [1, с. 25].

Контекстне навчання спирається на теорію діяльності Виготського Л. С. [2], відповідно до якої, засвоєння соціального досвіду здійснюється у результаті активної діяльності суб'єкта, що ґрунтується на таких принципах: 1) психолого-педагогічного забезпечення включення студента у навчальну діяльність; 2) послідовного моделювання у навчальній діяльності студентів цілісного змісту, форм та умов професійної діяльності спеціалістів; 3) проблемності змісту навчання і процесу його розгортання у навчальному процесі; 4) адекватності форм організації навчальної діяльності студентів цілям і змісту освіти; 5) головної ролі спільної діяльності, міжособистісної взаємодії та діалогічного спілкування суб'єктів освітнього процесу (викладача та студентів, студентів між собою); 6) методично обґрунтованого поєднання нових та традиційних педагогічних технологій; 7) врахування індивідуально-психологічних особливостей та кроскультурних (сімейних, національних, релігійних, географічних та ін.) контекстів кожного студента [3, с. 12].

Теоретичними джерелами теорії контекстного навчання служать поняття контексту як умови для усвідомлення змістоутворюючого впливу майбутньої професійної діяльності студента на процес і результати його навчальної

діяльності, діяльнісний підхід до навчання, теоретичне узагальнення різноманітного досвіду використання форм і методів активного навчання. В основу концепції контекстного навчання покладено ідею про якісні відмінності в перебігу основних процесів щодо формування змісту, форм, методів і засобів професійної й навчальної діяльності, які можуть створювати реальні перешкоди для оволодіння фаховою діяльністю в рамках традиційного навчання. Для того, щоб навчальна інформація, запропонована студенту, одержала статус знання, яке є осмисленим відображенням дійсності, вона повинна засвоюватися в контексті майбутньої професійної діяльності. Організація активності студентів відповідно до закономірностей переходу від навчальних текстів, знакових систем як матеріальних носіїв минулого досвіду до професійної діяльності, яка реалізується в умовах, що динамічно змінюються, і тому кожного разу нових, має спільний характер, і складає зміст того, що Вербицький А. А. називає знаково-контекстним (контекстним) навчанням [1, с. 43].

У навчанні іноземної мови на основі контекстного підходу метою діяльності студента стає не опанування системи інформації і тим самим основами наук, а формування здібностей до виконання професійної діяльності із залученням іншомовного спілкування. Інформація займає структурне місце мети діяльності студента лише до певного моменту. Згодом ця інформація повинна застосовуватися для вирішення завдань у певних професійних ситуаціях. Основною одиницею роботи студента і викладача в контекстному навчанні іноземної мови стає не "порція інформації", а ситуація предметної і соціальної невизначеності і суперечності. Система проблемних ситуацій дозволяє розгорнути діалектично суперечливий зміст навчання в динаміці і тим самим забезпечити об'єктивні передумови формування теоретичного і практичного професійного мислення.

Змістом контекстного навчання іноземної мови виступає не лише предметна сторона майбутньої професійної діяльності, задана за допомогою системи навчальних завдань, моделей і ситуацій, але її соціальний бік, відтворений різними формами спільної діяльності та спілкування. За допомогою моделювання предметного та соціального змісту майбутньої професійної діяльності через відтворення реальних фахових ситуацій забезпечуються умови трансформації навчальної діяльності студента у професійну діяльність спеціаліста. Реалізація динамічної моделі діяльності студентів передбачає просування від власне навчальної діяльності через квазіпрофесійну і навчально-професійну до власне професійної діяльності [4]. Отже контекстний підхід дозволяє створити умови для взаємопроникнення навчальної та професійної діяльності як способу досягнення професійної компетентності. Цей підхід забезпечує здійснення навчального процесу в контексті майбутньої професійної діяльності за допомогою відтворення у формах і методах навчальної діяльності студентів реальних зв'язків і стосунків, вирішення конкретних професійних завдань. Мова йде не лише про використання професійно значимої інформації або вирішення завдань профільних дисциплін засобами іноземної мови, а про наближення навчальних умов до умов, релевантних реальній професійній

діяльності.

Процес організації та реалізації професійного іншомовного спілкування студентів на засадах контекстного навчання має поетапний характер. На початковому етапі здійснюється активізація та систематизація лексико-граматичного матеріалу на основі профільно орієнтованих автентичних текстів, навчально-комунікативних ситуацій. На середньому етапі – вирішення завдань квазіпрофесійного характеру, значущою властивістю яких є наближення навчальної діяльності до професійної, а саме, професійно-комунікативної діяльності з більшою концентрацією уваги на можливостях практичного використання набутих знань, мовних, мовленнєвих навичок та мовленнєвих умінь з метою адекватного застосування і функціонування у змодельованій ситуації професійної діяльності. На просунутому етапі навчання іноземної мови відбувається у межах розбору, аналізу та реконструкції типових виробничих ситуацій. Основними методами та прийомами контекстного навчання іноземної мови на середньому і просунутому етапах виступають контекстуалізовані діалоги, проблемні ділові ігри, кейсові завдання [5, 6, 7].

Таким чином, застосування контекстного підходу створює низку сприятливих можливостей для формування іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності майбутніх фахівців:

- контекстне навчання іноземної мови створює умови для професіоналізації іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти;
- реалізація динамічної моделі просування студентів від власне навчальної діяльності через квазіпрофесійну та навчально-професійну до власне професійної діяльності дозволяє їм виступати суб'єктами професійної освіти;
- оптимальне співвідношення індивідуальних та колективних форм роботи забезпечує результативне засвоєння мовних знань і набуття мовленнєвих навичок й умінь;
- проблемно-пошуковий характер пізнавальної діяльності студентів та широке використання на заняттях професійних ситуацій сприяє оптимізації навчального процесу.

Список літератури

1. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: Контекстный подход. Москва : Высшая школа, 1991. 208 с.
2. Выготский Л. С. Педагогическая психология. Москва: Педагогика-Пресс, 1996. 536 с.
3. Вербицкий А. А. Формирование познавательной и профессиональной мотивации студентов. Москва: Научно-исследовательский институт высшей школы, Вып. 3, 1986. 40 с.
4. Вербицкий А. А. Контекстное обучение и становление новой образовательной парадигмы. Москва: "Линк", 2000. 41 с.
5. Кміть О. В. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя англійської мови початкової школи з позиції контекстного підходу. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка.

/ Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка ; гол. ред. Носко М. О. Чернігів : ЧНПУ, 2016. Вип. 135. С. 92-95.

6. Кміть О.В. Формування професійного мислення майбутніх учителів англійської мови початкової школи. Міжнародні наукові дослідження: інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 24–25 квіт. 2020 р. / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Київ : ГО Інститут інноваційної освіти, 2020. С. 27-32.

7. Кміть О. В. Ділова гра у навчанні професійно спрямованого англомовного спілкування студентів-міжнародників старших курсів. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Чернігів: ЧДПУ, 2007. Вип. 48. С. 130-133.